

ХРОНІКА ДІЯЛЬНОСТІ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМІСІЇ НТШ

2008 рік. За програмою ХІХ наукової сесії проведено такі заходи:

1. Круглий стіл „Проблеми моніторингу біорозмаїття екологічної мережі, який відбувся 6 березня у Природному заповіднику „Розточчя“, м. Івано-Франкове Львівської області. Заслухано 16 доповідей відомих учених Львівщини, Івано-Франківської та Тернопільської області. Крім науковців у роботі круглого столу взяли участь представники адміністрації Яворівського району та вчителі місцевих шкіл, а також наукові працівники та керівники 8 природних заповідників та національних природних парків західних областей України.

2. Науковий семінар „Актуальні питання охорони біорозмаїття“ яв відбувся 25 березня у приміщенні кафедри лісівництва Національного лісотехнічного університету України. Проведено спільно з Львівським відділенням Українського ботанічного товариства. Заслухано 8 доповідей.

3. Спільно з Геологічною та Географічною комісією НТШ підготовлено до урядових структур „Звернення стосовно необхідності відновлення природного середовища девастованих ландшафтів Львівсько-Волинського вугільного басейну“, яке містить конкретні пропозиції щодо подолання цього екологічного лиха. Цей захід було підтримано Президією НТШ і скеровано до урядових структур.

2009 рік. 21 березня у м. Сколе спільно з Лісівничою академією наук України, Державним природознавчим музеєм НАН України, Національним лісотехнічним університетом України за підтримки Національного природного парку „Сколівські Бескиди“ та Державного підприємства „Сколівське лісове господарство“ проведено круглі столи з актуальних екологічних проблем сьогодення. Зокрема, розглянуто теми:

1. Методи та засоби екологічного моніторингу;

2. Охорона природа, екологія і дидактика.

Окрім того було проведено репрезентацію четвертого випуску Екологічного збірника Праць НТШ „Дослідження біотичної і ландшафтної розмаїтості та її збереження“, що видано на пошану проф. Костянтина Малиновського, а також коротку дидактичну екскурсію до водоспаду на р. Кам'янка.

У засіданнях взяли участь науковці Львівської та Івано-Франківської областей, загалом 40 осіб.

Спільно з іншими комісіями підготовлено й надіслано до Міністерства юстиції України документи для перерестрування серійного наукового видання Праці НТШ, засновниками якого будуть Наукове товариство ім. Шевченка та Західний науковий центр НАН України й Міністерства освіти і науки України.

Створено новий веб-ресурс Екологічної комісії НТШ на сервері „Громадський простір“ за адресою <http://ekontsh.civicua.org/>. Він містить електронні версії двох випусків Праць НТШ, а саме: Том. ХІХ Геологічний збірник та Том. ХХІІІ Екологічний збірник, а також окремі наукові розробки наших учених.

2010 рік. 25 березня проведено у приміщенні Державного природознавчого музею НАН України круглі столи на теми „Комплексні екологічні дослідження лісових природних комплексів Передкарпатської височини“ та „Актуальні питання дослідження та охорони біорозмаїття“. Присутні — 28 осіб, заслухано та обговорено 8 доповідей.

Цього ж дня відбулася коротка конференція „Андрій Пясецький — фундатор лісової екології і типології у Західній Україні“. Було виголошено доповіді:

1. Платон Третяк. Життєвий шлях ученого-лісівника Андрія Пясецького.
2. Микола Чернявський. Лісотипологічна концепція Андрія Пясецького.
3. Володимир Бондаренко. Андрій Пясецький: до джерел лісової типології в Галичині.

На завершення була проведена екскурсія до братньої могили розстріляних у 1942 році в'язнів, серед яких і Андрій Пясецький. (поблизу Янівського цвинтаря у Львові). Тут о. Никанор з монастиря Чину ордена Архистратега Михаїла відслужив молебень. Було присутніх 12 осіб.

Виготовлено електронні веб-версії п'ятьох томів серійного видання Праці „Наукового товариства ім. Шевченка“, які надіслано до Національної бібліотеки України імені В. Вернадського для зберігання та опублікування на веб-сайті „Наукова періодика України“.

Спільно із Західним науковим центром підготовлено для подання до ВАК України матеріали стосовно продовження реєстрації серійного видання „Праці Наукового товариства ім. Шевченка“ у переліку фахових видань.

Спільно з Державним природознавчим музеєм НАН України, Прикарпатським лісогосподарським коледжем та Лісівничою академією наук України на сайті Екологічної комісії НТШ створено нові веб-ресурси:

1. Довідник назв рослин України (Directory names of plants of Ukraine) <http://ekontsh.civicua.org/system.php>.
2. Віртуальний фотogerбарій рослин України (Virtual Herbarium photos of plants of Ukraine) http://ekontsh.civicua.org/foto_gerb.php.
3. Моніторингова геоінформаційна система „Лісові природні комплекси Моршинської височини“ http://ekontsh.civicua.org/index_g.html.

2011 рік. За програмою XXII Наукової сесії НТШ Екологічна комісія провела виїзну конференцію „Структурні елементи екологічних мереж: екологічні, природоохоронні та соціальні функції“, що була присвячена проблемам структурно-функціональної організації екологічної мережі в західному регіоні. Відбулася вона 25 березня у м. Галичі на базі Галицького національного природного парку. Співорганізаторами були також Державний природознавчий музей НАН України, Інститут екології Карпат НАН України та Український науково-дослідний інститут гірського лісівництва ім. П. Пастернака. Для проведення конференції удалося отримати фінансову підтримку з боку Світового фонду охорони природи (завдяки зусиллям координатора карпатської програми WWF в Україні Богдана Проця), а також автобус для

перевезення учасників — надав Прикарпатський лісгосподарський коледж (м. Болехів Івано-Франківської обл.). Загалом окрім господарів парку були присутні 43 особи — відомі науковці з Болехова, Івано-Франківська, Кисва, Львова, Надвірної та Чернівців.

Зацікавлені особи мали можливість завчасно ознайомитися з тезами доповідей чи матеріалами конференції, які були розміщені на сайті екологічної комісії НТШ в Україні (<http://ekontsh.civicua.org>). Загалом цією нагодою скористалися 20 доповідачів.

Початково було розглянуто загальні проблеми розбудови екологічної мережі. Так, Ярослав Мовчан, член ради Національного екологічного центру України, зосередив увагу на питаннях теорії і техніки розбудови екомережі в сучасних умовах. У виступі Платона Третяка йшлося про те, що важливою перешкодою реалізації „Загальнодержавної програми формування Національної екологічної мережі України на 2000—2015 роки“ є певна травова неврегульованість цих питань нормами земельного, водного та лісового законодавства та невідповідність вимогам Закону України „Про екологічну мережу України“ (2004). Було зокрема запропоновано:

1. Найцінніші території природних коридорів національної екологічної мережі зарахувати до категорії лісів природоохоронного та наукового призначення;

2. Функціонально регламентувати ведення господарства в межах сполучних коридорів, буферних та відновних територій;

3. Обмежити відповідними земельними та лісовими сервітутами природоохоронного змісту права землекористувачів у межах територій екомережі.

Ці пропозиції знайшли часткову підтримку, проте були і певні заперечення з боку начальника Управління екології та природних ресурсів у Чернівецькій обл., а також голови Наглядової ради Управління екології та природних ресурсів в Івано-Франківській обл. Миколи Приходька. Головним мотивом того було існуюче несприйняття місцевими державними органами та населенням будь-яких природоохоронних обмежень.

Особливе зацікавлення викликали доповіді провідних науковців Богдана Проця (ДПМ НАНУ), Віталія Брусака (ЛНУ), Олександра Кагала (ІЕК НАНУ), Мирослави Сороки (НЛТУ), що стосувалися практичного досвіду розроблення пропозицій до розбудови регіональної екомережі. Цікавим було повідомлення молодого науковця Тимура Бедернічека про досвід приватних ініціатив у забезпеченні функціонування екомережі у Верхньодністровських Бескидах (на прикладі ПП „Екобескид“).

На другому засіданні розглянуто питання галузевої специфіки організації екомережі, зокрема Василь Парпан (УНДІГЛ) з'ясував проблемні питання удосконалення Лісового кодексу України в напрямку реалізації завдань розбудови екомережі. Про потребу збереження в екомережі старовікових деревостанів акцентував увагу Юрій Черневий (ПЛГК). Було заслухано також доповіді про важливі аспекти організації екомережі як в антропогенно змінених територіях, так і на теренах об'єктів природно-заповідного фонду. Зокрема, Оксана Марискевич та Ірина Шпаківська (ІЕК НАНУ) ознайомили присутніх з техногенними

ландшафтами колишніх сірковидобувних підприємств Львівщини як елементів відновних територій регіональної екомережі. Про рекреаційне використання територій Галицького НПП розповіла Л. Ковальська.

Значну роль науковці відводять екологічним особливостям лісових земель у структурі екомережі, а саме — відновним сукцесіям на місці зрубаних лісів (Галина Лукашук), інтродуцентам лісових екосистем (Віктор Данилів), ценофлорам лісів різного ступеня антропогенної трансформації (Ірина Позинич, Анастасія Савицька — ДПМ НАНУ). Свої оригінальні наукові доробки представили також інші молоді науковці. Цікавою була доповідь Тараса Турченяка про перспективи формування екомережі м. Жидачева.

Третє засідання круглого столу проходило під загальною назвою „Спеціалізовані проблеми охорони біорозмаїття“. Були заслухані доповіді з різних галузей біології та екології, які мали більш спеціалізований фаховий зміст. Про сучасний стан та перспективи старовікових ялинових деревостанів Карпат доповів Володимир Крамарець (НЛТУ), а Ірина Мацяк розповіла про значення лісових розсадників НПП „Сколівські Бескиди“ для відновлення корінної рослинності. Про можливість та перспективами використання у регіональній екомережі лісів Верхньодністровських Бескидів виступили з повідомленням Богданна Сенчина та Павло Теліш (ЛНУ). Окрім повідомлень з ботанічної та лісівничої тематики, була заслухана доповідь начальника наукового відділу Галицького НПП Володимира Бучка „Фауна раритетних хребетних Галицького НПП: поширення, чисельність, тенденції, збереження“. Особливу зацікавленість викликала доповідь Е. Махрової (ЧНУ) про можливість використання мікрокосмів для оцінки екологічної стійкості едификаторів лісових екосистем Путильського низькогір'я.

На завершення було заслухано доповіді з результатами інших оригінальних досліджень. Зокрема, Ігора Капруса (ДПМ НАНУ) про роль кліматичних факторів у просторовій диференціації розмаїття *Collembola*, Анатолія Шовгана (НЛТУ) про дендрохронологічні дослідження модрин на Поділлі, а також З. Гамкала, Т. Бедернічека, Т. Партики та ін. (ЛНУ) про особливості екопротекторної здатності едафотопів умовно-корінних грабових дібров басейну верхів'я Дністра за різних способів лісокористування.

У підсумку було зібрано пропозиції до ухвали конференції та створено редколегію для її опрацювання на чолі з проф. Ярославом Мовчаном. За матеріалами конференції заплановано видати окремий випуск Екологічного збірника Праць НТШ. Його підготовку доручено очолити Андрієві Малиновському (ДПМ НАНУ). На завершення Василь Парпан запропонував провести в жовтні 2011 р. наукову конференцію за участю НТШ, присвячену відзначенню Всесвітнього дня лісу.

2012 рік. 22 березня спільно з представниками комісії (Географічної, Геологічної, Геофізичної та Проблем лісівництва) у залі засідань Державного природознавчого музею НАН України проведено Круглий стіл „Інформаційно-аналітичні дослідження природних систем“.

Заслухано й обговорено 8 доповідей „Про розвинені еколого-економічні системні середовища“ (Яків Дубров), „Онлайн-доступні геоінформаційні системи та мережі геофізичного геодинамічного

моніторингу“ (Андрій Назаревич, Роман Назаревич), „Принципи побудови комп'ютерних інформаційно-аналітичних систем у геоекології“ (Платон Третяк), „Застосування ГІС технологій при дослідженні природно-заповідного фонду“ (Володимир Шушняк, Галина Савка), „Використання ГІС технологій при розробці проектів організації національних природних парків“ (Віталій Брусак, Юрій Карпець, Микола Майданський, Богдана Сенчина), „Використання комп'ютерних технологій при проведенні польових геологічних досліджень в Українських Карпатах“ (Ігор Бубняк), „Оцінка якості мисливських угідь з використанням матеріалів ДЗЗ на прикладі Яворівського НПП“ (Іван Більський, Олег Часковський), „Особливості використання цифрових моделей рельєфу в сучасних екологічних дослідженнях“ (Антоніна Коструба), „Застосування сучасного програмного забезпечення для статистичної обробки даних в екологічних дослідженнях“ (Тімур Бедернічек).

Оновлено веб-ресурс Екологічної комісії НТШ на сервері „Громадський простір“ (<http://ekontsh.civicua.org/system.php>). Він, зокрема, містить нову багатомовну версію „Довідника назв рослин України“, де є інформація про систематику майже 8000 видів рослин. Спеціально розроблений інтерфейс дозволяє в автоматичному режимі отримувати аналогічну оперативну інформацію з інших баз даних — Species-2000, Плантарум та Flora Europaea. Розроблено та передано потенційним споживачам практичні рекомендації щодо використання цього інтернет-ресурсу для моніторингу біорозмаїття об'єктів екомережі. Отримано підтвердження від Управління заповідної справи Міністерства екології та природних ресурсів України про те, що цей продукт передано усім природним заповідникам, національним природним паркам та природоохоронним відомствам для використання у практичній діяльності при інвентаризації рослинності.

2013 рік. 28 березня у м. Золочеві Львівської області на базі Музею-заповідника „Золочівський замок“ спільно з представниками Золочівського товариства „Просвіта“, Географічної та Геологічної комісій НТШ проведено круглий стіл на тему „Суспільні проблеми екології: минуле, сьогодні, майбутнє“. Заслухано чотири доповіді:

- Юрій Чернобай. Сучасні запити до діяльності музеїв та шляхи оптимізації їх роботи.
- Юрій Крупський. Проблеми та перспективи газодобування у західному регіоні України.
- Платон Третяк. Наслідки багатолітнього лісокористування та перспективи збереження лісів Гологоро-Кременецького горбогір'я.
- Людмила Гапонова. Динаміка чисельності циклопід у водоймах мегаполісу.

Відбулося також ознайомлення з експозицією Музею-заповідника „Золочівський замок“.

15 жовтня у приміщенні Державного природознавчого музею НАН України проведено спільне засідання Екологічної комісії та Комісії екологічних технологій, присвячене 140- річчю НТШ. Заслухано шість доповідей:

- Мирослава Сорока, Платон Третьак, Юрій Чернобай. Біологічна наука, природничий музей та природоохоронні традиції у Науковому товаристві ім. Шевченка.
- Михайло Голубець. Трикомпонентна парадигма еколого-соціально-економічного розвитку всесвітнього людства.
- Анджей Возняк (Польща). Вплив агроекологічних умов на якість і хемічний склад зерна збіжжя.
- Нестор Библюк. Екологічні проблеми лісозаготівлі в Карпатах: історичний досвід і реальність.
- Богдан Проць. Моделювання поширення інвазійних видів рослин у контексті кліматичних та антропогенних змін.
- Олег Мачуга. Технічні засоби для використання енергії відновних джерел у лісозаготівлі.

Оновлено веб-ресурс Екологічної комісії НТШ на сервері „Громадський простір“ за адресою <http://ekontsh.civicua.org/system.php>. Він, зокрема, містить нову багатомовну версію „Довідника назв рослин України“, де є інформація про систематику майже 8000 видів рослин. Спеціально розроблений інтерфейс дає змогу в автоматичному режимі отримувати аналогічну оперативну інформацію з 8 інших баз даних світу.

2014 рік. Подано до Державної служби інтелектуальної власності України заяву про реєстрацію авторського права на твір „База даних музейної інформаційно-пошукової системи „Довідник назв рослин України (Directory names of plants of Ukraine)“. Ця база містить фахову наукову інформацію щодо систематики латинської та української номінації 7936 видів рослин, котрі належить до 1449 родів, 275 родин, 105 порядків, 17 класів, 8 відділів. Це види рослин, що природно поширені на території України, а також інтродуковані — вирощують у ботанічних садах, використовують в озелененні. Наведені назви таксонів є „ужитковими“, тобто такі, які застосовувалися у різних джерелах наукової літератури в Україні. Така її інформативність зручна для користувачів, позаяк дозволяє узгоджувати різні та подібні назви цитованих назв таксонів. Окрім того інформаційна система містить 3105 світлин, що представляють морфологічні особливості 522 видів рослин. Доповнено базу даних таблицями, що представляють практичне значення 1526 видів. Розроблено відповідне програмне забезпечення для висвітлення цієї інформації у чотирьох мовах (українська, російська, польська та англійська) на нашому ВЕБ-ресурсі Екологічної комісії НТШ <http://ekontsh.civicua.org/system.php>.

Підготовлено до друку верстку нового випуску Екологічного збірника Праць НТШ.

Зареєстровано в Науково-метричній базі Index Copernicus періодичне видання „Праці наукового товариства ім. Шевченка“ як наукове видання, що забезпечує публікацію наукових розвідок з природничих наук. Цього ж року вказаною міжнародною науково метричною базою було оцінено попередні випуски видання індексом ICV 2013: 3.02.